

Castell de Guardiola

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Al Collet d'Eina
Emplaçament En un petit turó que domina el riu Llobregat i el riu d'Eina i damunt un túnel. Ctra C-16 PK .112,5
Alçada: 710-774

Coordenades:

Latitud: 42.21554
Longitud: 1.86866
UTM Est (X): 406621
UTM Nord (Y): 4674327

Classificació

Número de fitxa 08099-114
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval
Segle XI-XV
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: El conjunt s'està recuperant gràcies a la tasca desinteressada dels membres de l'Associació "Torre de Guaita" que vetlla per a l'estudi i conservació de les restes.

Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa

Observacions protecció: BCIN. Núm registre 926-MH. R-I-51-5497 Decret 22/04/1949

Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00

Número inventari Generalitat i altres inventaris Si. Núm 1025 IPAC (Inventari de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya)

Accés Fàcil

Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Guardiola Plaça de l'Ajuntament, 3. 08694 (Guardiola de Berguedà)

Fitxes associades:

[Pont Vell de Guardiola](#)

[Pont damunt la riera de Saldes](#)

Autoria de la fitxa Pere Cascante i Torrella

Data de registre de la fitxa: dg., 05/03/2017 - 01:00

Descripció

Conjunt arqueològic i arquitectònic de l'antic castell de Guardiola de Berguedà situat en un turó que domina la riera de Saldes i el Llobregat en forma de península i que denominà el municipi. El conjunt està distribuït en diferents recintes que engloben les restes de la torre mestra a la part més elevada i també les restes d'un vilatge medieval i de l'església de Sant Esteve, documentada en l'acta de consagració del monestir de Sant Llorenç el 983. El tres recintes corresponen amb el recinte Sobirà on hi ha la torre mestra, un segon recinte flanquejat per torres circulars i un tercer recinte a la part més baixa on hi hauria el poblat. La torre mestra es situa a la part més elevada, té una planta quadrada amb dos o tres nivells els quals haurien estat separades per forjats de fusta i sostinguts per arcs diafragmàtics de pedra tosca de cronologia més tardana. La porta es situaria a tramuntana on encara es pot observar el marxapeu i part dels brancals . A banda i banda hi hauria un seguit d'espitlleres defensives. L'aparell de la construcció és de carreuons de pedra, disposats en filades més aviat regulars i horitzontals amb les cantonades de pedra picada.. Per les restes visibles aquesta torre hauria tingut una alçada de dues plantes i un terrats superior, avui del tot desaparegut. El paviment seria de terra piconada i morter de calç damunt de les afloracions de la roca natural. També s'hi pot endevinar les restes d'una escala per pujar a la planta superior amb tres graons de pedra. Annex a la torre hi hauria altres edificacions les quals estan pendents d'excavació i desenruna ment. En un nivell més baix i estenent-se al llarg del turó pel sector de migdia i sobretot el de tramuntana hi ha un segon recinte de muralles d'uns 1'5 metres d'amplada i flanquejat per dues torres de planta circular. S'hi pot accedir des de la part interna amb la seva base atalussada i espitlleres a l'alçada del primer pis. L'aparell d'aquestes construccions és de filades de pedra mal treballades i escairades, unides amb argamassa de calç i disposades en filades més aviat regulars. D'aquestes dues torres la més septentrional està en més mal estat que la del seu costat oposat que conté les traces d'una porta. A l'extrem sud-est del recinte hi ha l'entrada al conjunt militar en forma de passadís i i dues pores amb una rampa de graons de pedra i còdols de riu per salvar el desnivell. En resta un dels muntants de la primera porta amb el marxapeu recolzat damunt de la roca mare i format per dues lloses de pedra. La segona porta es situaria més a l'interior. S'hi endevinen les restes d'un àmbit rectangular de funcionalitat incerta. Adossant-se a la muralla per la banda interior hi hauria un seguit d'habitacions de les que se n'han pogut delimitar els seus tancaments i formades per petites habitacions rectangulars que de ben segur haurien reunit les funcions d'estables, quadres i graners per a la "host-. Totes aquestes construccions estarien construïdes amb un aparell de pedra irregular, units amb un morter de calç molt pobre. Finalment i a la part baixa del turó hi hauria un tercer recinte tancat darrere d'una muralla més prima i en el que hi hauria tot un nucli d'habitatges d'una sola planta amb un o dos àmbits interiors i amb murs irregulars. Pensem que la primitiva església de Sant Esteve del castell de Guardiola es situaria en aquest punt. De totes les restes hom pensa que les restes més antigues serien al clos sobirà coincidint amb la part més alta i datades amb una cronologia de mitjans del segle XI. El recinte jussà amb les torres circulars que el flanquegen seria més aviat una obra de mitjans del segle XIV i potser també el XV coincidint amb les reformes del rei de la Corona d'Aragó. D'un mateix moment serien també les reformes de l'interior de la torre mestra.

Observacions:

El conjunt fins fa uns anys estava cobert de vegetació i runa. Actualment i gràcies a l'Associació de "Torre de Guaita" s'està posant al descobert a través d'un seguit d'activitats encarades a la seva recuperació i sota el títol "redescobrim el castell de Guardiola". Entre elles cal destacar-ne especialment les diferents campanyes d'excavació que s'organitzen cada estiu mitjançant un camp de treball per a joves. Gràcies a aquestes tasques el conjunt es va netejant, excavant i alhora consolidant per tal de poder protegir les restes i garantir-ne la seva conservació. Recentment l'Ajuntament de Guardiola ha adquirit el conjunt gràcies a una cessió dels terrenys i s'està treballant en un projecte o pla director del conjunt així com també un conveni de col·laboració entre l'associació de la Torre de Guaita i l'Ajuntament de Guardiola.

Història

Aquest castell que denomina el lloc de "Guardiola" està documentat ja des del segle X com a guaita que controlava l'entrada a la vall de Brocà. La primera referència és del 939 quant el comte de Cerdanya Sunifred rep el dret d'aprisió o dret d'ocupar una terra erma per part de l'abat Dacó de Sant Sebastià de Sull amb propòsit d'explotar-la i treure'n profit. En aquest document s'esmenta el topònim de Rocha de Guardiola, juntament amb el poblat de les Llenes. Posteriors documents ja van lligats amb el monestir de Sant Llorenç que l'any 984 es fa esment del nucli de les Llenes i possiblement també al castell que es denomina "roca". En aquest moment l'antiga torre de guaita es deuria convertir ja en un castell. No trobem més notícies d'aquest lloc fins el 1281 quant en el testament que els senyors de Guardiola Pere de Guardiola i la seva esposa Berenguera donaren a la seva filla Agnès les possessions que tenien malgrat que el castell pertanyés al monestir. Agnès donà totes les seves possessions al monestir a canvi d'anar ben alimentada. En aquest moment ja existia la batllia de Guardiola. El 1279 hi havia cases edificades dins dels murs i el 1295 va ser un indret de pugnes entre els senyors de Pinós i l'abat de Sant Llorenç. Posteriorment entre el 1320 i 1339 i durant el govern de l'abat Guillem de Ça Vila el monestir es va aliar amb el rei Jaume i Alfons d'Aragó per la seva posició estratègica. L'objectiu era que la corona es fes amb el castell per la seva situació de control i poder combatre contra les pugnes que hi havia constantment entre els barons de Pinós i l'abat de Sant Llorenç. Cal remarcar el 1328 el baró atacà el castell de Guardiola que acabà amb l'excomunió de tots els preveres de la baronia de Pinós. Aquestes excomunions van ser molt presents els anys següents al 1328 fins al 1335. Guillem permutà el castell de Guardiola a la Corona d'Aragó a canvi d'un lloc anomenat "Vilaguisants" de gran utilitat però es reservà tot el dret del cobrament dels tributs. El rei n'havia de costejar de les obres. Ambdues parts havien de nomenar batlle. Aquesta permuta es va portar a terme el 11 de març de 1327. Cap el 1364 el castell de Guardiola es va vendre a la vila de Berga que era de jurisdicció reial del rei Pere III, el Cerimoniós per mil florins d'or i sinch mil sous de moneda Barcelonesa". Atès que el castell era propietat del rei i aquest intentava extreure del monestir de Sant Llorenç tot el que necessitava, el 1371 l'abat Jaume Ça Prous va vendre la meitat del castell de Guardiola i el lloc de Llenes al baró de Pinós després d'un episodi de fortes bregues entre el baró i la sots-vegueria de Berga. Aquests esdeveniments desencadenaren noves lluites entre els barons de Bagà i els Berga. Posteriorment el 1393 els veguers de Berga es queixen al rei Joan II dels abusos que els oficials del castell de Guardiola en feien de les seves rendes i els demanen que se'ls prohibeixi fer-ne ús. El 1465 el castell de Guardiola i les seves possessions estaven a mans dels Pinós. Al nomenar Bernat Galceran de Pinós capità general de Catalunya se li atorga el castell de Guardiola que va ser apoderat pel mateix baró el 1482 juntament amb el castell de Berga. Finalment al segle XV i després d'un llarg plet entre els Pinós i la vegueria de Berga es signa un pacte entre l'abat de Sant Llorenç i la vegueria de Berga i en el que el consell de Berga renuncia a reclamar els deutes de l'abat i els predecessors a canvi que aquest segon renuncia a reclamar tot el que va ser pres. A partir d'aquest moment el castell passa a mans de la vila de Berga fins a mitjans del segle XIX. El castell també va ser escenari de les guerres de remença i Durant la guerra dels Segadors, el castell de Guardiola va ser

novament escenari de conflictes. Francisco Vilardaga ens explica un conflicte que va succeir al castell el 1654 coincidint amb la retirada de l'exèrcit francès. No sabem quant va ser destruït doncs els documents no ens en parlen.

Bibliografia

BARTRINA, ENRIC (1985). El castell de Guardiola. Àmbit de Recerques del Berguedà. Berga. BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS, M (1996). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p- 56. CATALÀ i ROCA, PERE. "El castell de Guardiola" Els castells catalans. Vol V. (El Berguedà)P.910-916. CATALÀ i ROCA, PERE (1982)."El castell de Guardiola" a Inventari de Patrimoni arquitectònic de Catalunya.SERRA I VILARÓ,JOAN (1989). Les baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. Vol. III.

